

Tizedik emelet

Szeged, Kossuth Lajos sugárút 72/b. Munkásszállás. A kőből, márványból, acélból készült épület tizedik emeletén — amely már az égig találkozik — állami gondozottak élnek. Tizenhat-tizen-nyolc éves kerges kezű kamaszok, akik az ország összes nevelő- és javítóintézetéből kikoptak. „A legnehezebb egyedek” — mondják róluk a pedagógusok; akikről pedig szó van, egykedvűen így jellemzik magukat: „Igen, eddig mindenütt fejre álltunk az életben”.

A magasban 50—60 fiú kel naponta negyed 5 vagy fél 6-kor. Most saját akarattukból dolgoznak és nem is akármilyen nehéz munkán. Az ország állami gondozottjai közül azon kevesek közé tartoznak, akik saját maguk teremtik meg a megélhetésükhöz szükséges pénzt.

Haza-indulnánk...

Benyitok a nevelői szoba mellett első ajtón. Hármannak az asztalnál, sakkozhatnak. Bemutatkozásuk elmondom, egy újság részére szeretnék írni róluk. Bólintanak és kérdően néznek rám. Szeretnék osztani feleleteket — teszem hozzá. Szemükben semmi meglepődés, vagy izgalom. (Eddigi életükben megszokták a kérdéseket, őket mindenütt és mindenről megkérdezik.)

— Honnan kerültél ide?
— Az Ifjú Gárdából Új-szegedről.

— És azelőtt?
— Nem ismertem anyámat, apámat. Ahogy visszaemlékszem, először Pécsen, Bálint Istvánéknál laktam. Az első nevelőszüleimnél. Hét évig voltam ott, nyolc éves koromban Forráskútba vittek N. Mihálykhoz. De itt kiméletlenül hajtották, dolgoztat-tak, s átkértem magam más-hova, de nem jártam jobban. Ülősen egy évet töltöttem özv. K. Ferencnél. Az asz-szonyi túlságosan is jó volt hozzám, többet is akart, mint egy anya, s ezt én nem szerettem...

— S azután?
— Jött a szegedi Rigó ut-ca.
Szónyi Lajos 1966. július 2-án került a mai helyére, az Ifjú Gárda nevelőintézet ki-helyezett munkacsoportjá-hoz. Úvegező, hegesztő szak-mát szerzett, jelenleg meg-keresi az 1700—1800 forin-tól havonta. Most múlt 18 éves. A nevelője szerint „egyénsége rendbejött”.

— Lajos, mire költöd a pénzt?
— Van egy nagykabátom, egy öltönyöm, négy pár ren-des cipőm, három nadrágom, hat ingem, négy nyakkendőm. Kétszer voltam Jugoszláviá-ban. Most németet tanulok.

— Miért?
— Szeretnék kijutni az NDK-ba három évre dolgoz-ni. El kell mondanom, itt a tizedik emeleten éreztem ed-dig magam a legjobban. El-járhatok mindenhol, tan-colni is. Es gondolkodom a következő éveimen... Az emberek majd nem állnak észre rajtam, hogy valami gondozott vagyok.

— Mit szeretnél elérni?
— Hát rendes dolgokat. Idő múltán megházasodok, lesz-nek gyerekeim. Esténként munka után szeretnék haza-indulni.

Lehajítja fejét. Megkérd-ezem tőle, vannak-e barátai, akikkel megbeszéli gondol-ait. Így felel: „Vitatkozni szoktunk, de ilyen magán-ügyekről sose beszélünk. Meg-szoktam, hogy mindent ma-gammal intézek el.”

„Igen, loptam”

B. L.-nek gondozott szöke haja, villogó barna szeme

A tizedik emelet egyik szobájában (balról jobbra): B. L., Főris Ferenc, Szónyi La-jos, Kovács Ferenc, Grószman László. A fiúk mögött Haumann István

van. Három hónapja került ide Gyuláról, s fenegyerek hí-rében állt, csavargott, kerül-te az iskolát, megszökött. Szülei beleegyezésével 1961 óta állami gondozásban van. Ott-hon rajta kívül nyolc testvé-re maradt. B. L. új helyén három hónapig feltűnően rendesen viselkedett. Udva-rias volt, a söpréstől kezdve a vasárnapi társadalmi mun-káig mindent és szívesen el-vállalt. Megszerették. De köz-bejött valami, munkahelyén, Tarjántelepen néhány napja kilenc öltözőszekertört tört fel, összesen 360 forintot, egy karikagyűrűt, golyóstollat és egy doboz Kossuthot lopott el.

— Miért tetted?
— Rádiót akartam vásárol-ni.

— Hogy derült ki?
— Megmutattam a gyűrűt a srácoknak, s valamelyik feljelentett.

— Haragszol arra, aki el-árult?
— Nem.

Fejét előreszőgezi, de sze-mét nem sűti le. Patogósan, határozottan felel, akkor is, amikor a következőkről kér-dezem.

— Szeretted-e a szüleidet?
— Igen.

— Szívesen lennél otthon?
— Igen.

— Apádék meglátogatnak néha?
— Eddig nem jöttek, én mentem haza hozzájuk. De otthon szívesen láttak...

B. L. mindössze tizenhét éves. Karjain duzzadnak az izmok, keze vaskos a nehéz munkától. Mint segédmunkás 5.80-as órabéren dolgozik. Igazolta híret, nehéz eset-nek bizonyul, hiszen most a rendőrséggel találkozik, bűn-tettet követett el.

„Fiam lesz”

Kovács Ferenc magas, egészséges, fekete hajú fia-talemler. Valamennyi közül ő a legszimpatikusabb, ar-cán végtelen nyugodtság, mindennel való kibékülés tükröződik.

— Ismerted a szüleidet?
— Apám csavargó volt, mindig ivott. Nyolc éve lát-tam utoljára, akkoriban egy hónapban egyszer látogatott haza. Kilencéves koromban meghalt édesanyám, roko-nokhoz mentünk lakni.

— Tudsz a testvéreidről?
— Igen. A nagyobbik öcsémmel levelezek. Ő most is Tiszadobon van, ahol még én is vele éltem. A kisebbik-ről nem tudok semmit.

— Gondoltál arra, hogy gondozod őket?
— Ha módom volna, meg-tenném. De most még nem bírom.

— Van szakmád?
— Igen, hegesztőnek tanul-tam, most mégis segédmun-kát végzek, mert azzal töb-bet keresek. Itt a csoportnál jártam ki a nyolcadik osz-tályt.

— Mit szeretsz a legjobban csinálni?
— Tévét nézek, izgalmas könyveket olvasok, focizok. Szeretném elvégezni a láng-hegesztő tanfolyamot a villa-mos mellé.

— Azután?
— Elgondolkozik, ujjával néhányat dobol az asztal lap-ján.

— En is családot szeret-nék. Remélem, egyszer össze-hoz a sors valami rendes csajjal, aki feleségnek is jó lesz. Vágyok arra, hogy gye-rekeim legyenek. Fiam lesz először. Szeretném nevelni, öltöztetni...

A kísérlet

Haumann István, a hajda-ni tanyai tanítóból lett neve-lőtanár köztünk ül. A végte-len türelmő, nyugodt hangú ember nem az erős kezű, fe-gyelmező tornatanár típus. Ő a kihelyezett csoport vezetője, a kísérlet megvalósítója így beszél:

— 1965-ben alakultunk a Művelődésiügyi Minisztérium egyik dolgozójának merész elképzelése szerint. Szénási István támogatásával. Hihe-tetlen nehéz feladatra vállal-koztunk: gyenge szellemi ké-pességű, vagy züllött, ciniku-s, mindennel és minden-kivel szembehelyezkedő ka-maszokat kívántunk új te-rápiával, a munkával megne-velni. Akklimatizálni őket a normális társadalmi élethez, megtanítani és elfogadtatni velük a legegyszerűbb embe-ri törvényeket; hogy ne ölje-nek, ne lopjanak, bánni tud-janak pénzüikkel, munkaere-jükkel.

A csoport tagjainak „kép-zettség” három elemről maximum a középiskola har-madik osztályáig terjed. De vannak olyanok, akik a gyógypedagógiai iskola első osztályán sem jutottak túl. S ez a csoport önfenntartó. A fiúk keresetükből fedezik a szállást, az étkeztetést; a ta-nárok számukra zsebpénzt tartálékolnak jövedelmükből, a megmaradó összeget takar-ékbá helyezik. Jelenleg van olyan fiú, akinek több mint tízezer forintja gyűlt össze betétjében. Az elmúlt eszten-dők alatt gyorsan változtak a lakók. Akik elérik a nagy-

korúságot, elmennek, s az or-szág valamennyi intézetéből újak kerülnek helyükbe. Az állami gondozásra, az állami gondozottakra az állam fe-jenként 1200 forintot fordít. A Csongrád megyei Építőipari Vállalat segítségével, a kí-sérletben nincs ráfizetés a gondozásra.

Megszületik a tehetség

Haumann István:

— Volt itt egy fiú, V. I., aki leérettségizett, s felvéte-lizett a közgazdasági egye-temre. Nemrég meglátogatott bennünket, s örömmel lát-tuk, hogy ő révbe jutott: si-keresen befejezte az első évet, vizsgahalasztás nélkül. Ő már ember. De sajnos más példa is akad: B. K. Főtről jött, de rajta mi sem válto-ztathattunk. Legutóbb áruhá-zi lopásokon kapták el.

De a kép, az általános er-demény többet mond a kísérlet-ről, hiszen az 50—60 fiúból 40-nél már kétségtelenül ész-revenni a kedvező jeleket. Vagy ott tartanak, ahol most Szónyi Lajos áll, vagy hama-rosan oda érkeznek. Aki itt a csoportnál megragad, nem ugrik el, valószínű, hogy az életben is megállja a helyét. Bátran elindulhat saját útján.

Haumann István:
— És ez minden, amit aka-runk, amit ha elérünk, na-gyon boldogok vagyunk...

Negyedmagammal lépek a lifthe. Szempillantás alatt jutunk az első emeletre, majd a földszintre. Utitársai-m, a tizedik emeletől jött fiúk friss ingben, vasalt ru-hában lépnek a hűvös utcára. Ketten moziba indulnak, a harmadikat csinos barna lány várja. Tizenegyet kaptak ki-menőt.

Matkó István

Részegség, tűz - halál

Alvás és cigaretta — felelőtlenség

Sok tragédia és szerencsét-lenség okozója volt már az alkohollal. Súlyos közlekedési balesetek történtek már emiatt, romlottak meg család-életetek, s nem egyszer adódtak már munkahelyen is szerencsétlenségek. Az it-tasság újabban több esetben okozója volt lakástűznek, il-letve olyan tragédiának, amelyet el lehetett volna ke-rülni.

Sándorfalván Szőke László 41 éves sándorfalvi lakos is az ittasságnak esett áldozat-ul, Apósa házában, Sándor-falván a Felszabadulás utca 71. szám alatt a nyári kony-hában feküdt le az ágyra. Mint később kiderült, két nap óta ivott szinte egyfoly-tában. A kérdéses este is alaposan felöntött a garatra. Cigarettrára gyújtott, közben a szesz elnyomta, elaludt, a cigaretta parazsa pedig föl-gyújtotta a paplant. Mire rá-

találtak Szőkére, a füstben megfulladt.

Kübekházán a Sarló Ka-lapács Tsz sertéstelepen is az ittasság, majd a tűz okoz-ta egy ember halálát. Kis József 34 éves Szeged, Makai utca 1/a. szám alatti lakos, állattenyésztő este 10 és 11 óra között erősen ittas álla-potban feküdt le olyan he-lyiségben, amelyet alvás cél-jára eléggé hevenyészve ren-deztek be. Nem lett volna szabad megengedni, hogy az állattenyésztő a maga barká-csolásával bevezesse oda a villanyt, amelynek kivitele-zése tűzrendszertileg erősen kifogásolható volt. A szeren-csétlenséget noha nem ez a tény okozta, de okozhatta volna. A vizsgálat kiderít-te, hogy az állatgondozó sört és bort ivott olyan mennyiségben, amelytől ha-marosan elaludt. Az égo ci-garetta kihullott a kezéből,

rásért az ágyneműre, amely tüzet fogott. Hajnal felé vet-ték észre a helyiségből kitö-dülő füstöt. Akkor azonban már nem segíthettek Kis Jó-zsefen, valószínűleg összeégett.

Füst, szénmonoxid mérge-zés, égési sokk végzett Miskolci János 42 éves, Zsombó, Béke utca 2. szám alatti la-kossal is. Erősen ittasan ment haza. Egő cigarettával szájában dőlt az ágyra. Meg-gyulladt a paplan, de erre sem ébredt fel az ittas em-ber. Felesége hajnali 2 óra tájban vette észre, hogy a kisházából, ahol a férje aludt, szivárog a füst. A se-gítség már késő volt, a gon-datlanság, felelőtlenség újabb emberéletet követelt.

VASÁRNAP,
1968. NOVEMBER 17.

DEL-MAGYARORSZAG 9

Odessza: kísérleti intézet Moszkva: új könyvtár

Két nagy építkezésről olvashattunk a napokban a szovjet sajtóban. Az egyik színhelye Odessza, Szeged test-vérvárosa. Legkésőbb 1970-ig felépül itt az a kísérleti in-tézet, ahol a növények biológiai fejlődését vizsgálják majd, a legkorszerűbb technikai segédeszközök és berendezések segítségével.

Nagy jelentőségű a másik létesítmény is, amely Moszkva tudományos köreiben tart számot az érdeklő-désre. Nyolcszáz könyvtáros és kutató munkahelye lesz — ugyancsak legkésőbb 1970-től — a Szovjetunió Tudomá-nyos Akadémiájának új könyvtára. Méreteire jellemző, hogy egyik olvasótermének hossza meghaladja majd a 100 métert.

Novemberi határ

Szigorú már az őszi, megko-pasztotta a határt, elpergette a leveleket. Megnyikordul még imitt-amott a kukoric-át hordó szekér, traktorok fordulnak a barázdákban, szalad néhány táblán az el-késített vetőgép is. Nehezen lesz áldás ezen a magon, hi-szen nemzeti bölcsélet ma már, október végére, legké-sőbb november első napjai-ban földben van a helye a jövő évi kenyérnek valónak. Megkésték jópáran.

ról, meg az esőről, ami ősz-szel ömlött bőven, s elverte a reményt sokfelé. A pusztas-zeri Petőfi Tsz elnöke mon-d-ta:

— Ázik kétféle forint.

Bizalom, hit

Es mégis. Megtermett az ország kenyeré, bora. Probá-ra tevő esztendő járt, a ter-melőszövetkezetek jól állták a próbát. Megbízható nagy-üzemmel fejlődtek az elmúlt évek során, jégverés, aszály már nem fog annyit rajtuk, nem futtatja „gallyra” az egész esztendő munkálko-dást. Említhetjük mindjárt a szöregieket, akiknél a leg-utóbbi mérleg 2 millió fo-rint többletbevételt mutatott ki, a tervezetthez viszonyít-va, vagy akár a forráskútiá-kat. Az idei évet 3 és fél mil-lió biztonsági alappal kezd-ték, jövőre 7 milliót tartalé-kolnak. Mindezt a szorga-lmas, becsületes munka ere-dményeként. Sándor Tibor, a forráskúti Haladás Tsz elnö-ke ezt így fogalmazta meg:

— A legjobb tőke ma az emberek bizalma.

Igy igaz. A mindennapok egyszerű, nehéz, sokszor ve-rejtkező helytállásában az emberek hite, bizodalma a legfontosabb.

Hit az emberekben, hit a szövetkezetekben. Hát eddig eljutottunk. S ezzel együtt jár a termés is. Ma már a me-zőgazdaság a nemzeti jövede-lem 28 százalékát adja, az ország ellátásához szükséges élelmiszerek 95—97 százalé-kát, ugyanakkor az összes exportunk egynegyedét, köz-te a szegedi táj jóhírű termé-keit.

Holnap pedig minden bi-zonnyal még többet. Az em-berek szeretik a holnapokat. Dolgoznak érte.

Jár még az eke

A novemberi szemlélődés gondokat is mutat. Tavaly rekordot értünk el a búza-termesztésben, az idén sem szégyenkeznünk, hiszen a kedvezőtlen időjárás ellenére is az országos átlag csaknem elérte a 14 másszt holdan-ként. A forráskútiak 19 má-szát termeltek, azokon a táb-lákon, ahol ezelőtt négy esz-tendővel éppen-éppen vissza-fizette a vetőmagot a föld, megcsúfolta a gazdákat, hol-danként 4—5 másszt adott, most gazdag termést arattak. A táj nem tartozik a híres és bőven termő gabonátjak közé, mégis becsületes igye-kezettel, meg-megújuló aka-rattal bizonygatják a homo-kon, hogy itt is megterem és kifizetődik a búza.

Az őszi vetéssel megkés-ték többfelé. Még mindig ve-tetlen néhány ezer hold a járásban. Ezek a táblák pe-dig már semmiképpen sem adhatnak rekordot jövő-re. Még az átlagot sem.

A jól szervezett gazdasá-gokban lényegében befeje-ződtek a munkák, igaz az eke jár még, ám gyakorta Erzsébetkor kifagy a földből. A téli nagy számbavétel kö-zeleget, az erőgyűjtés az új esz-tendőre. Ehhez legfontosabb tanulság az emberek, a szö-vetkezeti paraszok megnőtt hite, bizodalma. Elűnk kell vele.

Sz. Lukács Imre